

Письменна Т. В.

Аспірантка кафедри фінансів

Тернопільський національний економічний університет

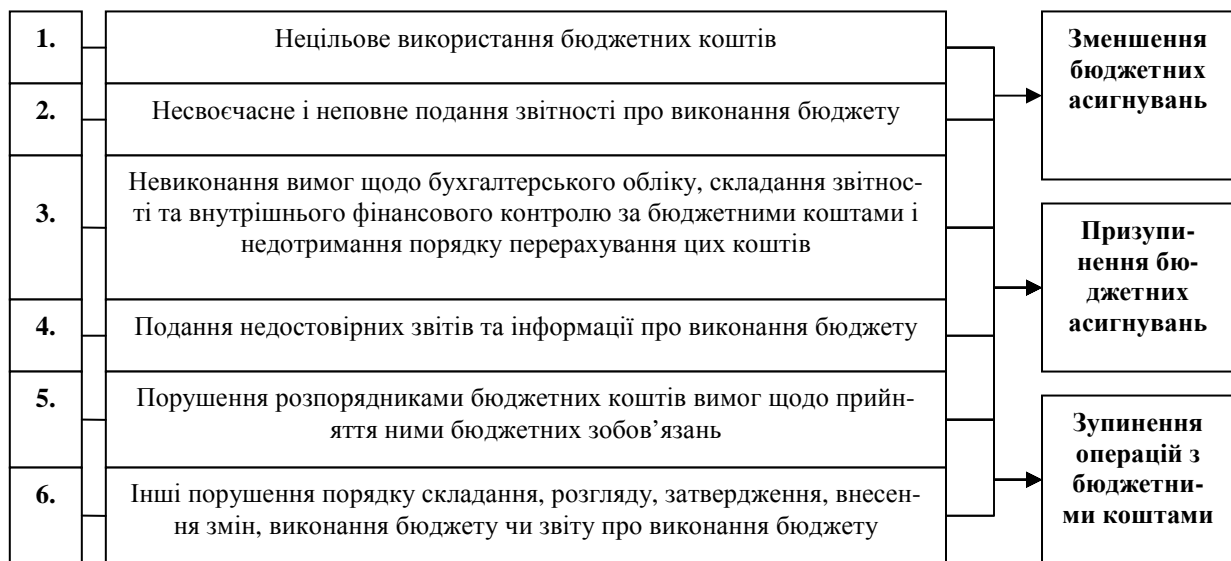
ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ ФІНАНСОВИХ САНКЦІЙ ДО ПОРУШНИКІВ БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Всякчас актуальна проблема побудови ефективної системи відповідальності за правопорушення у фінансово-бюджетній сфері загострила своє звучання особливо сьогодні, тобто за існуючих умов нестачі бюджетних коштів для втілення пріоритетів соціально-економічної політики держави. На підтвердження зазначеному, її активно обговорюють на сторінках своїх праць досвідчені фахівці з контрольної-ревізійної роботи, а серед них Богданів І. [1], Іванова І. [3], Погрібатько Л. [7], Богатирець І. [8] та інші. Їх наукові досягнення пов'язані з деталізованим розглядом норм права, які визначають відповідальність учасників бюджетного процесу, та з'ясуванням, на його основі, всіх можливих проблем, що супроводжують практику застосування фінансових санкцій за вчинення фінансово-бюджетних злочинів. Отже, досліджувана проблематика претендує на визнання актуальної, зважаючи на той факт, що діюча нині система відповідальності за фінансово-бюджетні правопорушення не є досконалою.

Якщо слідувати за “буквою” Бюджетного кодексу України, то під бюджетним правопорушенням треба розуміти порушення учасником бюджетного процесу “порядку складання, розгляду, затвердження, внесення змін, виконання бюджету чи звіту про виконання бюджету” [2]. На виконання статей 116, 117, 119 і 120 Бюджетного кодексу України за вчинення учасниками бюджетного процесу таких протиправних діянь до них застосовуються різні фінансові санкції (див. рис. 1).

Згідно статті 119 Бюджетного кодексу України за нецільове використання бюджетних коштів передбачено “зменшення асигнувань розпорядникам бюджетних коштів на суму коштів, які витрачені не за цільовим призначенням”

[2]. Більш того, за вчиненням бюджетного правопорушення такого характеру слідує притягнення відповідних посадових осіб до дисциплінарної, адміністративної чи кримінальної відповідальності. Необхідно зауважити, що у процесі застосування цієї фінансової санкції визначальна участь належить головному розпоряднику бюджетних коштів, який приймає обґрунтоване рішення про зменшення бюджетних асигнувань, а роль ініціатора у вжитті заходів карального характеру виконує керівник уповноваженого органу, посадові особи якого склали акт ревізії або протокол про бюджетне правопорушення [1, 43].

Рис. 1. Види фінансових санкцій за різні бюджетні правопорушення

Примітка: За вчинення 1-го бюджетного правопорушення передбачено фінансову санкцію у формі зменшення бюджетних асигнувань, за заподіяння 1-5-го бюджетних правопорушень завбачено призупинення бюджетних асигнувань, а за 1-6-те – зупинення операцій з бюджетними коштами.

На виконання статті 117 Бюджетного кодексу України [2], а також положень наказу Міністерства фінансів України від 15 травня 2002 року за №319 [5] нині діє практика призупинення бюджетних асигнувань розпорядникам чи одержувачам бюджетних коштів у разі вчинення ними дій протиправного характеру. Доречно відзначити, що зміст фінансової санкції у формі призупинення бюджетних асигнувань полягає у припиненні на термін від одного до трьох місяців у межах поточного бюджетного року повноважень на взяття бюджетного зобов'язання за загальним фондом бюджету. Характерно, що бюджетні

що бюджетні асигнування призупиняються в обсязі, рівному 50 відсоткам асигнувань, які затверджені у плані асигнувань розпорядника бюджетних коштів за скороченою економічною класифікацією видатків бюджету на цей період, за винятком кодів 1110 “Оплата праці працівників бюджетних установ”, 1120 “Нарахування на заробітну плату” та 1340 “Поточні трансферти населенню”.

На підставі ґрунтовного теоретичного аналізу положень наказу Міністерства фінансів України від 15 травня 2002 року за №319 можна констатувати, що процес призупинення бюджетних асигнувань не відзначається дуже складною технологією організації та втілення на практиці, зважаючи на те, що у ньому безпосередньо задіяне невелике коло ключових учасників бюджетних правовідносин. Треба відмітити, що у процесі застосування цієї фінансової санкції участь керівника органу державної контрольно-ревізійної служби, посадові особи якого склали акт ревізії або протокол про порушення бюджетного законодавства, можна вважати майже вирішальною з тієї причини, що на нього покладена роль ініціатора призупинення бюджетних асигнувань.

На виконання положень статті 120 Бюджетного кодексу України [2], наказу Державного казначейства України від 18 листопада 2002 року за №213 [4] нині свою дієздатну чинність підтверджує практика застосування фінансової санкції у формі зупинення на термін до тридцяти днів будь-яких операцій зі здійснення платежів з рахунків розпорядників та одержувачів коштів бюджетів. Відповідно до положень наказу Державного казначейства України від 18 листопада 2002 року за №213 участь державної контрольно-ревізійної служби у процесі застосування цієї фінансової санкції можна визнавати вирішальною, тому що їй надано право на складання протоколу про бюджетні правопорушення або акту ревізії та, на підставі цих документів, на прийняття обґрунтованого рішення у формі розпорядження про зупинення операцій з бюджетними коштами.

На підставі всебічного аналізу звітних показників діяльності державної контрольно-ревізійної служби в 2002-2007 роках доречно констатувати про дієвість її важелів впливу на порушників фінансово-бюджетної дисципліни шля-

хом застосування до них різних фінансових санкцій. На підтвердження зазначеному, динаміка фактів призупинення бюджетних асигнувань розпорядникам або одержувачам бюджетних коштів упродовж 2002-2004 рр. і 2005-2007 рр. була висхідною. Так, значення досліджуваного показника у 2002 році було на рівні 19, а в 2003-2007 роках, відповідно, дорівнювало 29, 76, 75, 123 і 672 фактів застосування цієї фінансової санкції за вчинення порушень бюджетного законодавства. Проте, практика застосування цієї фінансової санкції в 2002-2007 роках була більш дієвою, особливо у 2007 році, по завершенні якого державна контрольно-ревізійна служба прозвітувала про 4244 факти зупинення операцій з бюджетними коштами. Для порівняння, значення досліджуваного показника у 2002 році знаходилося на рівні 5 [6].

Отже, за результатами деталізованого розгляду норм права, які регулюють відповідальність учасників бюджетного процесу, а також думок досвідчених фахівців з досліджуваної проблеми доречно констатувати, що функціонуюча нині система відповідальності за фінансово-бюджетні правопорушення не позбавлена недоліків, які пов'язані, передусім, з неврегульованістю на законодавчому рівні багатьох питань, що стосуються втілення на практиці фінансових санкцій до порушників фінансово-бюджетних законів. Звідси слідує, що тільки за умови вдалого вирішення назрілих проблем в Україні буде діяти ефективна система відповідальності учасників бюджетного процесу, покликана протидіяти вчиненню злочинів у фінансово-бюджетній сфері.

Список використаних літературних джерел:

- 1) Богданів І. Фінансові санкції в якості засобів “виховання” порушників фінансової дисципліни / І. Богданів // Фінансовий контроль. – 2003. – №2(15). – С. 41-44.
- 2) Бюджетний кодекс України від 21 червня 2001 року за №2542-III [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2542-14>. – Назва з екрану.
- 3) Іванова І. М. Порушення і покарання: система відповідальності учасників бюджетного процесу в Україні потребує змін / І. М. Іванова // Фінансовий контроль. – 2008. – №1(42). – С. 47-50.
- 4) Наказ Державного казначейства України від 18 листопада 2002 року за №213 Про затвердження Порядку зупинення операцій з бюджетними коштами [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.uapravo.net/data/base43/ukr43272.htm>. – Назва з екрану.
- 5) Наказ Міністерства фінансів України від 15 травня 2002 року за №319 Про затвердження Порядку призупинення бюджетних асигнувань [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.uapravo.net/data/base44/ukr44582.htm>. – Назва з екрану.
- 6) Окремі показники роботи органів державної контрольно-ревізійної служби за 1997-2007 роки [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/45124>. – Назва з екрану.
- 7) Погрібатько Л. П. Бюджетні правопорушення: як їх уникнути? / Л. П. Погрібатько // Фінансовий контроль. – 2007. – №4(39). – С. 10-12.
- 8) Чи зміцнять фінансову дисципліну санкції, передбачені Бюджетним кодексом України? [Електронний ресурс] / І. М. Богатирець // Фінансовий контроль. – 2008. – №1. – Режим доступу до журн.: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/48325>.